

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

De Personis Ecclesiasticis, Earumque statu, Dignitate, munere, &
Immunitate

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 8. De pœnali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61816)

litera Rubrica indicat. Neque enim verbis inhærendum ita, ut mentem legis perdamus. *l. Non debium. C. de leg. l. Scire. l. Contra. 7. eod. Salus q. 97. d. 21. sect. 5.*

V. Colligitur autem legislatoris mens 1. ex eo, quod præcipitur: illi enim potissimè accommodanda verba sunt. sic in *c. Inter corporalia. De translat. Episc.* exponitur, ecclesiam dici viduatam, licet habeat episcopum, sed non consecratum, vel inutilem. Item in *l. si verò. 7. Locati* verbum *donationis* per verbum translationis declaratur materiâ sic exigente. 2. ex fine legum intrinseco, qui debet esse rationi conformis, & æquitati. Quod quia subinde in verbis non apparet, ad mentem, & voluntatem auctoris recurrendum est. 3. ex comparatione aliorum iurium, vel consonantium, vel repugnantium. Denique ex motivis extrinsecis, & circumstantiis temporum, locorum, necessitatis, postulationis, & similibus. *v. Suar. l. 6 de leg. c. 1 num. 7 & seq. Sylv. v. Interpretation. 6 Eberh. in Lo. A ratione legis. Larga. Laym. l. 1. Tract. 4. c. 8.*

§. 8.

De lege Pœnali.

I. Legem pœnalem voco, non quæcunque gravis & odiosa est, sed quæ ex voluntate ductoris sui pœnam annexam habet transgressoribus lubeundam: qualis est hæc 12. Tabular. *ut si iudex arbiterue jure datus pecuniam ob rem iudicandam accepisset, capite pœnas lueret. Et illa. Ut qui falsum testimonium dixisset, è saxo Tarpeio deiceretur. Item, qui iniuriam alteri faxit, 25. aris pœna sunt.* sed quia non o-

mnes eiusdem generis sunt, sed aliæ civiles, aliæ ecclesiasticæ; de his omnino certum est, aliquando ad culpam obligare, vel etiam supponere, puta, quæ sub excommunicatione, aut suspensione incurrendâ feruntur: de illis Auctores dissentiunt, an semper obligent conscientiam, ita ut transgrediens præter pœnam etiam peccati reus fiat: *Azor 11. 6 c. 6 Dian. par. 1 Tract. 10. Resol. 17 Castro l. 1 de lege pœn. c. 8 Suar. de leg. l. 5. c. 3. Becanus c. 7. q. 2. Regim. l. 13 c. 26. Laym. l. 1. Tract. 4. c. 15. num. 5.*

II. Probabile est, leges civiles, quæ sub pœnâ præcipiunt, in dubio non obligare conscientiam. Ita ex antiquis *Iason in l. 2. C. de iure Emphyt. n. 143 Lud. Gomez in c. 2 de Constit. in 6 n. 60. Imola in c. 2 de maior. & obed. Decius in c. Nam concupiscentiam. lect. 1 Gerson de vita Spirit. lect. 4 & alii apud Sanchez. l. 6 Moral. c. 4 nu. 57. præcipue Navar. c. 23 num. 55.* qui pro ratione adfert, Primò, convenit & humanæ leges ad peccatum mortale obligantes paucæ sint, ne conscientia gravetur, scrupuli augeantur, & timores. Secundò, multi DD. in quibus *Imola, Felinus, & Caietanus* tenuerunt, nullas leges, quamvis temporalem pœnam non statuunt, quatenus humanæ sunt, ad peccatum mortale obligare, si scandalum, & contemptus absit. Tertiò, quia ex duobus oppositis qui affirmat unum, alterum negare videtur: legislator itaque, qui ad æternam, & temporalem pœnam obligare potest, hanc irrogando illam videtur excludere. Denique consuetudo antiqua non aliter interpretata est leges sæculares, de quarum transgressione non solet scrupulus conscientiæ doctis, vel indoctis fieri; nec confessarii,

D

aut

aut cuiusvis alterius ordinis homines aliter sentiunt, quam non peccari graviter, nisi cum humana lege simul divina violetur. Hanc Navarræ opinionem præclarè tuetur, & corroborat *Ferdinandus Vasquius l. 2. Controvers. illust. c. 19.*

Quocirca minimè audiendus est *Soto*, qui loquitur, opinionem hanc vulgi errorem vocat, cum sit doctorum virorum, & probabilis etiam illorum iudicio, qui priorem præferunt, & fatentur aliquas leges dari, quæ ad nullam culpam, sed solam pœnam obligent, quod exempla Ordinum Religiosorum probant. *Salas loc. cit. Bar. n. q. 62 a. 3. Suarez. l. 5 c. 4.*

Multum nihilominus improbabilem, aliquid simul periculosam esse existimant. *Soto l. 1 q. 6 ar. 5 Carbol. 7 disp. 5 & alii relecti apud Dianam Tract. 10. de leg. Resol. 17. Villalobos in Sum. Tom. 1 Tract. 2 de 22 art. 18 Nicodem. de Florentia. Specul. Confessor. c. 53. Miranda in Manuali Prælat. Tom. 11 q. 25 ar. 18 Reginald. in Praxi. l. 15 c. 6 sect. 5 Valentia II q. 5 pun. 6 Azor. I l. 5. c. 6 q. 4. Filius. Tract. 216. II num. 420 Tanner. 11 dis. 5. q. 6 n. 59 Salas de leg. q. 56 sect. 5.*

III. Tria sunt pœnarum genera, quæ legibus decerni solent. Primum earum, quæ nullam actionem rei, aut iudicis requirunt, ut privatio beneficii, depositio, excommunicatio, irregularitas. Secundum illarum, in quibus actio, & passio miscetur, cuiusmodi est sui ipsius flagellatio, exilium, & similia. Tertium illarum, in quibus passio est delinquentis, exequentis verò actio, ut contingit in mutilatione, suspensio, & similibus. Nunc quæstio est. 1. quando ad pœnam lex, aut Canon obliget? 2. quando obliget ad

pœnam ultroneam, ante, vel post condemnationem aut declarationem iudicis? *Offens. l. 5 Rubr. de pœn. Silv. v. Pœna. n. 1. Tholos. l. 21 c. 3. Suar. l. 5. de legib. c. 5. Resolutio hæc est.*

IV. Lex pœnalis non obligat ad pœnam ante sententiam iudicis in his tribus casibus. Primum, cum verba futuri temporis sint. *Excommunicetur, suspendatur, & similia.* Secundum, cum minantur pœnam, dicendo; *ex causâ.* Sub pœna dupli, quadrupli. Tertium, cum loquuntur per modum imperativi, anceps sermo est, & iudicandum ex materia, circa quam mandatur aliquid. Nam si per alium exercenda actio sit, puta, *Privetur, Deponatur,* sententia iudicis requiritur: si autem fuerit effectus aliquis, quem legislator per legem suam efficere possit, sæpè ante omnem iudicis sententiam obligabit. v. g. *Subiaceat, incurrat,* & similia. Huius generis est privatio beneficii, inhabilitas &c. *Azor. I l. 5 c. 7 q. 4 & 6. 9 Reginald. l. 13 c. 26 n. 276 Navar. c. 23 num. 66 & seq. Filius. Tract. 11 c. 1 n. 21 Bannes de iust. q. 62 ar. 3. con. l. 4.*

V. Leges Ecclesiasticæ, quæ propter culpam ipso facto privant aliquem omnium titulo, aut dominio officii, vel beneficii, statim obligant in conscientia, nec expectanda est sententia condemnatoria, vel declaratio iudicis. *o. Licet Canon. 14 de elect. in 6 c. Cupientes. eod. Extrav. Ambitiosa. de reb. Eccl. non alien. Azor. I l. 5 c. 6 & 7 Suarez l. 5 de leg. c. 5 n. 8 Roder. Tom. 1 q. 6 art. 16 Laym. l. 1 Tract. 4 c. 15.* Quod vel ex eo colligitur, quia eiusmodi pœna post condemnationem iudicis retro trahitur ad diem commissi criminis, puta, in confiscatio-

catio-

catione bonorum propter hæresim imposita. secundum leges. de heret. in 6 Bern. Diaz. c. 15.

Contrarium multi docent apud Barbofam relati in inc. *Quem Ecclesiarum. de Constitut.* Quam opinionem præclare Lesius explicat. c. 29 dub. 8. addens clausulam, *absque alia declaratione*, quando legi coniungitur, intelligendam esse de declaratione, quâ declaratur, poenam incussum esse, non autem, qua declaratur crimen commissum esse. Quæ expeditio ut ut videatur excogitata, & violenta, ipso tamen usu confirmatur. Ita enim sunt receptæ eiusmodi leges, ut ante declarationem criminis possessores non teneantur resignare officium, aut beneficium. Imò usus habet, ut nisi executio fiat per sententiam, ita, ut per eam non solum declaratur crimen, sed etiam reus privetur beneficio, vel officio, non censetur omnino privatus. Unde leges illæ quæ statuunt, ut beneficium ipso iure vacet in *Extrav. Ambitiose. de reb. eccl. non alien.* non videntur receptæ in illo rigore, ut spontè teneatur se reus spoliare. Ita ex *Cavar. Les. lo. cit.*

Si quæras, quam ergo vim habeant leges, & Canones, quæ ipso iure, vel de facto privatos officio, vel beneficio denunciant? Respondet, efficere, ut possessor statim amittat titulum, nec amplius sit dominus beneficii, retinere tamen possessionem, qua privati nequeat, nisi causa cognita. ut *Glo. docet in c. Licet episcopus. 2. de prabend. in 6 & contra Alf. à castro latius explicat Azor Tom. 1. l. 5. c. 7 §. Verùm contra. Fill. Tract. 21 n. 423. VVadingus disp. 8. d. 2 §. 3.*

Mulcùm diversa ratio est centurarum

Ecclesiasticarum, excommunicationis, suspensionis, interdicti, & Irregularitatis quia secum trahunt executionem, absque omni cooperatione rei, privando illam bonis, quibus se indignum fecit. c. *Pastoralis de appell. Navar. l. 5 Consil. 2 de raptor. Suar. V. disp. 6 lect. 1 & 2 Item disp. 13 sect. 2 Tolet. l. 1 c. 11 n. 11 & seq. Em. Sa. v. Pœna n. 1. Et uberius tradetur in Par. 3 tit. Escob. ar. Tr. 1 Exam. 1 c. 6.*

VI. Damnatus ad corporalem poenam, mortis v. g. aut mutilationis membrorum, non tenetur illam per se ipse exequi: sed eas tantum, quæ sine crudelitate fiunt. *Caiet. 2. 2. q. 62 art. 3 Soto l. 1 de iustit. q. 6 ar. 6 Roder. Tom. 1 q. 6 ar. 16 Carbo. l. 8 de reg. disp. 9.*

Neque enim permissum est cuiquam, sibi ipsi vitam adimere; neque humanitas patitur, ut à Iudice executoris vices reo committantur. In aliis verò poenis, cuiusmodi est moderata sui ipsius flagellatio, exilium, & similia, usus obtinuit, ut absque alterius ministerio, & cooperatione exerceantur. Idem & multò magis de pecuniariâ poenâ dicendum, quando iustè exigitur. *Covar. in Epit. par. 2 c. 6 §. 8 Azor l. 5 c. 18 q. 6 Navar. c. 29 n. 66 Laym. l. 1 Tract. 4 c. 15 Reginald. l. 13 num. 276 Card. Tuschus lit. P. Concl. 236 & 238 Castro. l. 2 de lege poen. c. 8. & 9. Sanchez. l. 2 Moral. c. 22 num. 7 Bannez. de iust. q. 69 ar. 4.*

VII. Quando lex cum additione poenæ prohibet actum, qui nihilominus validè fieri potest, si invalidè fiat, non debetur poena. *Exempli gratia.* Prohibita Titio est venditio agri vel domus, addita poena, si vendat illam Titius: contractus quacunquē ex causa irriti non incurrit

D 2

poenam

pœnam: quoniam eiusmodi leges respiciunt substantiam actus, & propterea pœnam statuunt. Sublatâ igitur ipsius substantiâ, & valore reliqua concidunt. *Limita* nisi lex non iuris effectum, sed factum tantummodo, & animum operantis respiciat. Tunc enim pœna incurritur etiam ex invalido actu. Pari modo. Si Sacerdos excommunicatus, quamvis invalidè absolvat aliquem irregularem contrahit, quia Ecclesiæ mens est, Irregularem fieri, quicumque in excommunicatione administrat aliquod Sacramentum. *Gloß. l. Quid ergo. 13 §. Cum autem. 7. de his, qui not. infam. Avila de Censuris. Par. 7 disp. 9 sect. 2. dub. 3 Sanchez. l. 3 de Matrim disp. 6 l. 5 Moral. c. 4 n. 10 Suar. l. 5 de legib. c. 10 & Tom. V. disp. 11. sect. 2 nu. 12 & sect. 3 n. 1 Toletus l. 1 c. 72.*

VIII. Quando lex ecclesiastica actum aliquem irritat, & transgressoti pœnam irrogat, illam transgrediens incurrit, etiam si actus irritus fuerit. Sic in *Conc. Trid. Sess. 14 c. 1.* Matrimonium clandestinum irritatur, addita pœnâ arbitrariâ à Iudice infligendâ omnibus illis, qui ausi fuerint contrahere. Similiter in *l. 1 c. de sepulcr. violatoribus.* dicitur, eum, qui rem sacram vendit, quamvis venditio non subsistat, læsæ religionis crimen incurrere. *Ratio est,* quoniam id genus pœna non irrogatur propter invaliditatem actus, sed propter inobedientiam, & transgressionem subditi, qui idcirco reatum pœna contrahit, quandoque legem temerè violat, *Suar. l. 5 deleg. c. 34 n. 6.*

IX. Dubium est, an quæcunque lex actum irritat, in conscientia obliget ad non faciendum illum? Non obligare semper, exempla quædam docent, Nam

1 venditio fundi dotalis ab uxore facta etiam consentiente marito, invalida est, non tamen prohibita eatenus, ut conscientiam liget. *Tholos. l. 9 Synagm. c. 22 Mol. disp. 4. 8. 2.* Irrita censetur renunciatio paternæ hæreditatis, quam filia, cum nuptui datur, facit, quæ tamen renunciando nihil peccat, cum cedere jure suo possit. *l. pactum dotat. C. de collat. Mynsin. Conf. 10.* Unde colligitur eiusmodi leges propterea non obligare conscientiam, quia legislatoris mens est, non imponere onus, sed conferre beneficium illis, qui minus consultò alienant bona sua, quibus uti frui melius foret. *Laym. l. 1. Tract. 4 c. 16 Salas. q. 96 d. 15 sect. 6.*

X. Quæritur etiam, an unquam lex civilis, vel ecclesiastica cum periculo vitæ amittendæ obliget? Communi sensu asserunt DD. obligare cum periculo vitæ in duobus casibus. *Primò,* quando periculum intrinsecè connexum est legi, ut si mœnia transcendere vel pugnam ineundam militibus dux præcipiat. *Secundò,* cum ab extrinseco provenit, exempli gratiâ, ab hoste, qui mortem minatur, nisi in contemptum Dei, aut Religionis violes sabbatum. In his, & si qui similes evenire calus possunt, bonum commune privato antefereendum, & mors præeligenda potius est, quàm Deus & Religio violanda. Aliàs existimandum non est, magis obligare leges humanas, quàm divinas, & naturales quarum multæ cum tanto incommodo non obligant. *Innoc. Panorm. in c. sacris. de hîr. quæ vi metu sue cau. S. Tho. quod l. 11 art. 9. ad 3. Gabr. in 4. dist. 18 q. 3 art. 3 dub. 4 Maior dist. 14 q. 4 Dom. Soto l. 1 de iust. q. 6. art. 4 Greg. de Valent. q. 5 pun. 6 Medina. q. 96.*

q. 56. ar. 4. *Sily. v. Metus Azor* l. 1. c. 1. q. 1. *Vasq. disp.* 161 c. 2. *Suarez* l. 36. 30 *Carbo* l. 7 *Disp.* 6 *Tanner. in* 1. 2 *Disp.* 5 q. 6. *Roderic.* 1. q. 67 art. 4 *Laym. l.* 1 *Tr.* 4 c. 14 *Eman. Sa. v. Lex n.* 1 *Salas* q. 96 *Disp.* 11 *sect.* 1.

Hinc sequitur I. subditum in gravi & præter expectationem exorto periculo, si ad Principem non sit aditus, tutò agere contra ipsius mandatum posse. *Ita Roder. lo. cit.*

2. Si parochis ab Episcopo præcipiatur, ut pestis tempore non fugiant, sed in ecclesiis suis persistant, manendum illis etiam cum periculo vitæ esse. Ad hoc enim cura pastoralis illos obligat. *Salas* q. 69. *disp.* 11. *sect.* 1. *Fil' aut. tract.* 3 c. 9. 98. *Pia-sec.* P. 2. c. 3. n. 24.

3. Si Episcopus mandet visitatoribus, ut in munere suo exequendo constanter agant, licet per diæcesin hæretici grassentur, id ipsis contempto vitæ periculo faciendum esse.

4. Si Lutherani in odium Religionis Catholicæ, & monasticæ, minarentur mortem monacho, nisi deponat habitum suum, subeundam potius illi mortem esse, quam habitum deponendum, iuxta sententiam *Arragonii* in 2. 2da qu. 62 §. In quarto.

5. Quæ hætenus de obligatione civilium, & Ecclesiasticarum legum dicta sunt, cum debitâ proportionem accomodanda sunt mandatis parentum erga liberos, mariti erga uxorem, domini erga servos, denique aliorum superiorum erga subditos, in iis casibus tantum, quibus ratione status, & conditionis suæ ad parendum obligati sunt. Nec excipiendi Regulares sunt, quibus pro occurrente necessitate à superioribus grave manda-

tum imponeretur. *Suar.* l. 30. 30 *Roder.* 1. q. 44 art. 1 & *Tom.* 11. q. 22 art. 8 *Vasqu. disp.* 191 *Tanner. lo. cit.* *Coninck* 3p. t. 2. *Disp.* 130 *dub.* 12.

§. 9.

De Consuetudine.

I. Consuetudo propriè dicta, quæ nimirum legi æquivaleret, est *ius moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum lex defuit.* *Isidor. rela. dist.* 1 c. Consuetudo. Explico. Dicitur 1. *Ius*, ut distinguatur à consuetudine facti, & eâ, quæ consilium est. 2. *Moribus institutum*, id est, acquisitum frequentatis actibus. Nam neque una hirundo ver, neque unus actus consuetudinem facit. 3. *quod pro lege suscipitur*. quâ nimirum populus, & communitas utatur, quemadmodum aliis legibus, quibus subditi obligantur. 4. *Cum lex defuit*. Nam si de eadem re lex fuerit, non habet locum consuetudo, nisi fortè ad confirmandam, aut interpretandam legem seruiat. *Sil. Armilla v. Consuetudo Reginald.* l. 13 *tr.* 241 *Vallenst.* 1 *paratit.* T. 4. *Barb. ad T. De Consuetudine* & c. *Axiom.* 56.

2. Dividitur consuetudo 1. in generalem, & particularem. 2. in eam, quæ versatur circa res, & eam, quæ versatur circa personas. 3. in eam, quæ est secundum legem, præter legem & contra legem. 4. in Canonicam, & civilem, eo modo, quod ipsa dividitur. 5. in bonam & malâ: rationabilem, & irrationabilem. 6. in permissam, & non permissam, probatam & reprobam. 7. in præscriptam, & non præscriptam. Quæ enim bona est, in multis cum præscriptione convenit. Differt

D 3 autem